

HORVÁTH (EÖ) TAMÁS Üvegházhatás

Az Oktogonnál még úgy nézett ki, hogy ez a szokásos, bepánikolás eset. Bemond valamit a tévé, lejön a neten is, de túl komolyan venni azért nem szabad. A téliesített dzsekiket, polárokat nyugodtan bent lehet hagyni a gardróbban.

Akadtak, akik egy szál pólóban mászkáltak. Mert az úgy kül. Különbösen is, csak havas eső. Szemetel egy darabig, aztán eláll. Ahogy eddig is, meg ezután is. Amúgy sem érdemes mellre szívni. Különösen nem a Kárpát-medencében. Itt mindenre van egy félhivatalos, áthidaló megoldás. Éppen erre ne volna?

A vidék egy másik csillagrendszer. Ott sok minden beakadhat. Emberek fagyhatnak halálra. Kiönt a Sajó, a Rába. Vörösiszap teríti be derékig az utcát. A havas eső épp az az állapot, amely leginkább jellemző a székesfővárosra.

Átmeneti kabátot viselt, noha tudta pontosan, hogy ilyenkor, február végén megeshet bármi. Még az is, hogy órára, percre bejön, amit az előrejelzés jóslott. A tömeg, a lakosság vélhetően ezt sem venné komolyan. Nem azért, mert bizalmatlan, hanem mert túl fárasztó neki észrevenni a jeleket, levonni a következtetéseket és megtenni a szükséges lépéseket.

Valami turkálóból szerezte be évekkal korábban. Tisztában volt vele: nem éppen menő. A pénzért, amennyiért rásózták, bármelyik kínai áruházban hozzájuthatott volna egy vadonatúj irhautánzathoz vagy téliesített dzsekihez. Nemcsak az zavarta ezekben a göncökben, hogy túl könnyűek, túl puhák, túl légmentesek. Mintha olyanoknak találták volna ki ezeket, akiknek soha nincs gyomorégésük a kettős fronttól. Lám, itt nyomulnak egy szál izompólóban.

Rákospalota szélén átfordulhat még havazásba. Az a nagy szemű, vizes, ami földet sem ér szinte, és már olvad is. A Mátrában, a Bakonyban persze derékig áll. El sem lehet kotorni rendesen. Egy perc alatt visszahordja az egészet az útra a jeges szél. Falvak tucatja marad napokig elzárva. S ha végre eljut hozzánk a híradó, arcukon nyoma sincs a kétségbeesésnek, depressziónak. Se víz, se gáz, se kenyér vagy egy hétköznap, de köszönik, kihúzták valahogyan, voltak ennél nagyobb kulimászbán is.

Meg persze a külföldi hírek, ahol, ha lehet, még borzalmasabbak a képek. De ezek olyan távoli helyek.

A legrosszabb, ami az embert érheti, hogy lenyúlják a mobilját. Vagy meglép a barátja, barátónője.

Az idő úgyszólván fülledtnek volt mondható. Még abban a vedlett őszi kabátban is. Szégyellte is magát egy kevéssé. A suttyókhoz képest. Ezek képesek itt szaladgálni egy szál ingben, ő pedig akár egy vénember. Érezte: nedves a háta közepe.

Az agglomeráció ugyanis nem vidék. Hanem virtuális Pest. Avagy mutasson valaki egyetlen olyan lakóparkot, ahol libát, disznót nevelnek, vagy éppen relaxát gyártanak. Barbi-lakok, alpesi, mediterrán házak. Marie Antoinette pásztorlánykának öltözve. Kideríthetetlen, milyen az élet a kerítésen belül. Tisztára a Tiltott Város.

Nem kizárt: náluk tényleg havazik. Szép sűrűn, halkan, akárcsak a romantikus amerikai filmekben. A reggeli hólapátolás meg afféle fitnesz. Benne van a négyzetméterárban. A biztonsági örök kint, a kerítésnél, lehet, még arra is vigyáznak, nehogy betévedjen egy kósza melegfront.

Meg a második, tizenkettedik kerületek legszélén esetleg. De az igazából egy másik emberfaj. Csak statisztikailag tartoznak a fővároshoz. Akad még közöttük, aki édesgyermekként képes dédelgetni ritka, sosem hallott nevű rózsát, körtefát. Schubert impromptu-ket pötyögni az elhangolódott Bösendorferen. Több ezer kötetre rúgó könyvtárt tartani.

Igazi havazás Budapesten csak a ködös régmúltban fordulhatott elő. Nyolcvannégyben, hatvanhétben, negyvennégy telén, amikor át lehetett gyalogolni a Dunán. A város, a jelen idejű mindig is a trendiké. Az izompólósoké, a sminketkósoké, piercingeseké.

Titokban azért reménykedett egy keveset: hátha átbillen mégiscsak valami a közigazgatási határokon kívül. Csak egy parányi csoda, amely bármelyik napon bejöhet. Ahogy a nedvességtől csillogó aszfalt lassan, szinte észrevétlenül elhomályosodik, és ráterül a vidékre egy leheletfinom, opálos fátyol. Onnét már nem is oly nehéz beleképzelni a vastag, fehér dunnát. Az sem nagy baj, ha másnap reggelre elolvad az egész. Csak legyen, legyen végre valami!

A késő délután az az időszak, amikor azt hiszi magáról a belváros: élni kezd. Persze, délelőtt ugyanúgy jelen vannak a különféle feltűnő alakok, csak sötétedéstől kezdve ez valahogyan *irányzattá* válik. Ahogy járkálnak fel-alá, s osztják az észt...

Az a bizonyos érzés félúton a járda és a villamos-megálló között zuhant rá. Többször fordult elő vele

ilyesmi. Az emberfia legszívesebben leülne egy helyben, akárhol is tartózkodik, és csak bámulna ki kábán a fejéből.

Ami akkoriban odahaza, a vidéki nagyvárosban elképzelhetetlen volt, az fent úgyszólván teljes egészében beépült a közbeszédbe.

Nemcsak a magánélet. A gimnáziumban csak félrehúzódva a folyosón, száj elé húzott tenyérrel lehetett kitárgyalni, ha valakinek váltak a szülei. Itt majdhogynem természetes, hogy a csoporttársak mintegy harmada csonka családban él.

Valamiért nem szíveli őt a metropolis, ez a kényszerképzet kerítette hatalmába. Nem is szeptemberre: október végére, novemberre világlott ki, mennyire vigasztalanok ezek a csodásnak megénekeltek. Sokan a hozzá hasonló felköltözötték közül gyakorlatilag azonnal felvették a ritmust. Ő maga sem akkor, sem később nem tudott mit kezdeni az *életérzéssel*.

Kevés kivételtől eltekintve mindig fekete volt a Karácsony. De ez, úgy tetszett, valamiféle egységes világrenddé állt össze mégis. A tél legkevesebb április közepéig tartott. Senki sem csodálkozott a március derekán lezúduló irdatlan mennyiségű hótömegeken. Az számított rendkívülinek, ha nem fagytak el a barackok, cseresznyék.

Azon vette észre magát, hogy még november közepén sem fázik. Igaz, a panel-albérletet alaposan túlfűtötték. Meg a járatokon a tömeg is beburkolta a maga kigőzölgéseivel. Otthon, az északnyugati szél hazájában egészen természetesnek hatott a hideg. Itt fel sem merült december előtt, hogy szüksége volna egy télikabátra.

Hogy a lányok nem hajlandók vele *komolyan* foglalkozni, kamaszként még annak tulajdonította, hogy ő nem rendes ember. Kílóg a sorból. De idefent miért, ahol boldog-boldogtalan egyéniség? Lényegében sor sincs, ahonnét ki lehetne lógni. Mi az a különleges adottság, ami megvan másokban – és csak másokban – a siker eléréséhez?

És mitől van, hogy kitör a világvége, ha lehull öt centi hó? (Katasztrófafilmek akkor még nem mentek sem moziban, sem tévében.) Miért lesz úrrá rajtuk a pánik, ha a dolgok néhány napra kizökkennek a megszokott kerékvágásból? Télutóra – mikorra valóban beköszöntek a derekas fagyok – piszkosfehérek mind a járdák. A konyhasótól, melyet nyakló nélkül szórnak ki, mihelyst alászállnak az első hópelyhek.

Talán mert nem tudott angolul. Másféle idegen nyelven úgy-ahogy, ezen épp nem. Náluk, a gimiben még egészen komolyan nyomatták az oroszot. (Volt a városban egy komolyabb helyőrség.) De társaságban ezzel nem szívesen dicsekedett. Dacára, hogy sokakkal egyetemben nem érzett semmi rokonszenvet a Birodalom iránt. Olykor rejtjelezve, olykor félhangoosan ő is szidta a rendszert, akár a többi divatos fővárosi entellektüel.

És mire észbekapott volna, már be is köszöntött a kánikula. Ragadós, fülledt későtavaszkoranyár. Átmenet nélkül. Egy héttel korábban (meg mert volna rá esküdni) még a télikabátját hordta. S aztán nagy hirtelen ott fuldoklott körülötte egy egész világváros-kezdemény. Portól, hőségűl, kipufogógázoktól. Szerencsétlen helybeliek mindegyike panaszkodott valamire: fejfájásra, elszabadult árakra, munkahelyi rossz légkörre. De kint, a Körúton, beleolvadva a sokaságba önfeledtnek tetszett valahány.

„Majdhogynem Nyugat.” Ez a félmondat már annak előtte is megütötte fülét több ízben. Akkor úgy hitte, az egy csoda. Idill karnyújtásnyi közelségben. Még disszidálni sem kell hozzá. Sem három évet várogatni a kék útlevelekre. Alkatrészenként át lehet csempészni a határon az életérzést. Csak jóban kell lenni a fináncokkal. Odakint már mióta nem veszik komolyan a politikát. Mást sem nagyon. Tökmindegy, hogy a konzervatívok vagy a szociáldemokraták húzzák a nótát. A jónép sokkal inkább foglalkozik Lady Diana magánéletével. Meg a legújabb drog- és doppingbotrányokkal.

Várpalotát elhagyva derült ki: fehér az egész Bakony. Távozása az előadásokról félig-meddig önkényes volt. Azt, hogy kaparni kezdett a toroka, levertnek, gyengének érezte magát, nem tekintette elégségesnek ahhoz, hogy elhagyja a terepet. Pest utcáin állt a kásás latyak. Csak fent, a vonaton derült ki: jól tette, hogy elszökött. Hideg rázta, láza lehetett, nem is alacsony.

Székesfehérvár környékén tért magához nagyjából. *Általában* nem verte le lábáról az influenza. Csak úgy hét-nyolc évenként. Akkor viszont kegyetlenül. Ágynak dőlt. Ha hazaér – fogadkozott – feltétlenül elmegy az orvoshoz, felirat magának valamit. Azért ez így mégsem állapot.

Második eszmélése a két megye hozzávetőleges határvonalán következett be. Fázott. Derekasan. Nem a betegségtől. Pedig volt már télikabátja is. Somlósárhely felé közeledvén még úgy érezte félkábulatban, hogy a táj ismét csupasz. De most minden

vakít körös-körül. Vastag, fehér dunna hegyeken, lankákon. Emberek szállnak le, botladoznak, és valamiért mégsem nyugtalanok.

Aztán megérkezett. Reszketett minden tagja. Abban azonban egy percig sem kételkedett, hogy a maga lábán jut haza, mert ez itt a tél, a valóságos, akármilyen későn is köszöntött be. És azalatt a pár nap alatt, amíg lábadozik, kigyógyul valamennyire Budapestből is.

Minden járaton előfordulnak efféle társaságok.

Függ ez a járatsűrűségtől, a busz vagy villamos méretétől. És az este, az éjszaka kritikus tömegétől. Ha ez összerobban...

Legtöbbjével foglalkozni sem érdemes. Csinálják a műsort: valójában félnek. A másnap hajnaltól, a hétfőtől, amikor menthetetlenül kiszáll az ember fejéből a szesz, az amfetamin, és semmi más, csak a piszkos-szürke, csüggedt hétköznap marad.

Azt sem tudta összerakni: vele együtt szálltak fel, vagy már régóta ott hangoskodtak. Mások is szoktak ilyent, nyilván, de ezek mintha egy decibellel feljebb csavarták volna a hangerőt. Mintha nem egészen maguknak csinálnák.

Hatan-heten lehettek. A szakadt, megviselt cucc rajtuk egyáltalán nem a rossz anyagi helyzetet jelezte. A butikban – vagy akárhol is szerezték be – valószínűleg ez a vadonatúj. Olykor csillagászati összegeért vesztegetik.

Arra figyelt fel, miként részletezi fennhangon az egyik lány terhesség-megszakításának történetét. Vihorászva és káromkodva beszélt el, hogyan zsarolta ki előbb apjától, később barátjától a szükséges összeget.

Nem volt szépnek mondható. Még csak vonzónak sem. Az átlagosnál valamivel húsosabb csipője kibuggyant a feszes nadrág fölött. A vastag, rikító smink alatt nem lehetett kivenni, miféle arc rejtőzik.

„Ne bámujjá’ má’, mer’ kibaszom a szemedet!”

Elkapta a tekintetét. Annak ellenére, hogy szívesen helyére tette volna a fickót. Mi több: be is zavart volna neki egyet. Csak a szeme sarkából merte őket úgy-ahogy figyelemmel kísérni. Négyen vannak fiúk. Az egyik közülük afféle vizesnyolcas. Ha egyedül hagyják, gyorsan bebújik valami kis zugba, és magára húzza az ipodját.

Igen, akad közöttük egy-egy hamisítatlan izomagyú. Igazából nem veszedelmesek. Csak, ha bekattannak. Akkor viszont ütnek válogatás nélkül: havert, ellenséget. Azt sem veszik észre talán, hogy időközben kinyírták őket.

Aki beszólt, az tűnt a legfogósabbnak. Vagy egy tévedés az ürge, vagy igazi, hivatásos terrorista, aki első látásra kiszúrja, kire mikor kell lecsapni.

Körbesandított. Észlelték-e a többiek, az utazóközönség a kezdődő botrányt? Akadna csak egy is, aki vele együtt odalépne hozzájuk: gyerekek, fogjátok vissza magatokat!

A Nyugatinál úgyis leszáll: ezzel próbálta helyretámogatni megbillent önbecsülését. Na, jó, lehet, hogy ezek is. De ott az aluljáró. Pont az ilyeneknek találták ki. Üvöltözni, balhézni. Aztán egy szép napon rádöbben: nincs tovább. Megöregedtek. Nem is nagyon, csak annyira, hogy a náluknál nyolc-tíz évvel fiatalabbak elhúzódnak a közelükből: de gáz!

Képsorok jártak a szeme előtt. A West Balkán-tragédia. Amint a rendőrök kifelé terelik a jónépet. S azok vonulnak is, lényegében beletörődve. Hanem kettő vagy három lány riszál még kifelé haladtában. Karok a magasban, csípő közösülő ritmusban. Megeshet: semmi sem dübörög már. Egy biztos: tudnak mindent. Nemcsak azt, hogy halottak vannak, hanem azt is, hogy ez már nem sokáig lesz így. Nagyon nem sokáig.

Az Árpád-híd után tűnt fel csak neki, hogy a metrószerelvény gyakorlatilag kiürült. Az addig eltelt öt percre, mondhatni, semennyire sem emlékezett. Nem, állva nem szokott bóbiskolni. Bizonyára a melegfront. Meg a tömeg. Mikor felszállt, legalábbis még az volt.

Nem tartotta egészen normális dolognak. Azt, mikor nedves latyak hull alá az égből, a sokaság kivétel nélkül a föld alá húzódik. Nem képes rá magyarázatot adni, de igényli, hogy összetapadjon, és egymás nyakába lehelje az ázott reménytelenséget. Valaminek történnie kellett, hogy ilyen hirtelen kiürüljön a kocsis. Akár egy utolsó járat.

Aztán észrevette őket. Ugyanazokat. Nem emlékezett, hogy vele együtt szálltak volna le a Combinóról. Hogy követték volna. Pláne ugyanabba a vagonba.

A túlsó végén tartózkodtak. Abban reménykedett, kiesik valamiképp a látóterükből. Még harsányabbak, még kihívóbbak voltak, mint fent, a villamoson. Az sem kizárt: éppen ezért néptelenedett el a metrókocsi.

Nem rongáltak, nem szemeteltek, de neki úgy tetszett, bármelyik pillanatban nekieshetnek a berendezésnek. Szervek, aktusok, váladékok repkedtek a levegőben. „Kapt be a faszomat!”, kurjantotta el magát ez egyik lány.

Igyekezett behúzódni a leghátsóbb szögletbe. Le is ült. Úgy még kevésbé feltűnő. Jó lenne most vagány-nak lenni, odaállni eléjük.

S hogy a baj még nagyobb legyen, váratlanul megállt a szerelvény. A Gyöngyösi út és a Városkapu között. Nem úgy, mint mikor pár másodpercig nem engedik be őket az állomásra. Itt most akármeddig feltarthatják őket. Patakok indultak el a háta közepétől a dereka felé.

Ezek miatta vannak itt. Nem maradhat megtorlatlanul, hogy nézte őket. Látta őket. Tud róluk valamit, amit nem szeretnének senkinek sem az orrára kötni. Amint azt is: nincs bennük sem alkohol, sem anyag. Megeshet, máskor igen, de most kivételesen tiszták.

Elindultak felé. Nem túl gyorsan, de elég határozottan ahhoz, hogy észlelhesse: annyi neki. Akármit mond, akármit tesz, kezelésbe veszik. Már egészen közel döngtek a léptek.

„Azért ez mégiscsak példátlan!”

Idős, jól szituált hang. Zserbó, Chopin és fakuló fényképek első áldozásáról. Megtorpantak a léptek.

„Azt tetszik mondani: köcsög vagyok?”

„Semmi ilyet nem állítottam, csak annyit...”

„Én meg azt kérdeztem: köcsög vagyok?”

Szegényke! Jól belemászott a csöbe. Fel sem mert pillantani.

„Meg sem fordult a fejemben. Én mindössze...”

„Hangosan, érthetően! Tetszik tudni, nagyot hallok.”

A kocsi vagy egy perce nem mozdult. Ez nem átmeneti zavar.

„Maga nem köcsög.”

„Csak azért. Tetszik tudni: nem ajánlatos beleütni az orrát a nagyok dolgába.”

Ott álltak előtte. A fickó kicsit előrébb, a többi egy lépéssel mögötte félkaréjban. Tényleg nem kezdő.

„Nocsak! Ismerős.”

Mi a kórságot akarnak tőle? Csak azért, mert egy fél pillanatra... Ezért akár meg is ölhetik. Vagy csak szórakoznak? Mozduljon már az a rohadt vonat!

Nem mert a fiú szemébe nézni, pedig tudta, annyira nem nagy játékos. Csak ott áll mögötte egy banda. Egy város. Egy korszak.

Majd hirtelen kialudt az összes fény. Nemcsak a vagonban, a szerelvényben, de végig az alagútban is. Várta, hogy érkezzen az első ütés. Meg a többi.

Aztán meglódult a kocsi.

„Anyád!”

Úgyszólván egy másodperc sem telt el, és bero-

bogtak Városkapuhoz. Nagy zajjal kattantak az ajtók, és mire ocsúdott volna, a banda felszívódott. Teljesen.

A hátukat sem látta.

A Központnál épp az orra előtt húzott ki a sárga busz. Próbált még integetni a sofőrnek, de az se látott, se hallott. Amúgy általában fel szokták venni. Még akkor is, ha a lámpánál állnak.

És szakadt fejére a hó.

El nem bírta képzelni, hogyan fordulhatott át, amíg ő a föld alatt tartózkodott. Vagy a belső kerületekben még mindig a havas eső hull?

A szél is feltámadt. Jegesen, hihetetlen erővel. Mintha be akarná hozni a decemberi, januári lemara-dását. Odahaza, ahol állandó bejelentővel rendelkezett az északnyugati szél, mindenki hozzászokott az ilyesmihez. Április végéig, május derekáig. De ez itt a főváros, amely hozzávetőleg negyven éve szinte Nyugat. Legalább azt a szakadt kesztyűt ne felejtette volna otthon!

És a járókelők, akár ha köddé váltak volna hirtelen. Alig párán lézengtek az Árpád úton. Pedig szűk fél órával azelőtt „élt” még a Belváros. Vajon az is ugyanígy elnéptelenedett? Itt az a pár kósza lélek is sietősre fogja lépteit. Mint aki menekül.

Nyilván nem készültek ekkora hidegre. Ami más-különben nem is rendkívüli. Február utójába belefér mindenképp. Csak úgy látszik, hozzászoktak egy képzeletbeli védőernyőhöz, amely pont most nem akar működni.

Lehet, hogy ezért szaladt el a társaság a metróból?

Egy pillanatig sem tartott tőle, hogy visszatérhetnek. Celebjeiket, futó sztárocskáikat ilyen helyzetben még nem látták. Fogalmuk sincs, hogyan szokás az ilyesmit lazára venni. Nem is szerepel a Facebook-on.

Egyáltalán nem biztos, hogy eláll másnap délre. Harmadnapra. Hogy elolvadjon, esély sincs. Az idősök mesélnek még nagy, háborús telekről. Nem lehetetlen: kihagy az emlékezetük. Ők is a tévé előtt kucorognak, és szörnyülködnek, mennyi az áldozat Németországban, Romániában.

Úgy emlékezett: húsz perc múlva be kell állnia a következő járatnak. Ennyit úgy-ahogy ki is lehet bírni. Jó, nem egy szál gatyában, de kamaszkorában lecsaptak a városra ekkora hidegek. Északnyugat felől.

Jól látszott: az aszfalt bírja még egy ideig a kristályzivatart. De fél nap se, és jöhetnek konyhasóval, zeolittal, hókotrókkal. Errefelé nem szokás felkészülni a valóságra.

A menetrendet, ha megfeszült, sem sikerült kisilabizálnia. Le is tépték félig. Már amennyiben érvényes még egyáltalán. S ha mégis, ebben az irgalmatlan hősésben mi a biztosíték, hogy pontosan érkezik a járat? Hogy érkezik egyáltalán.

Nem kibírhatatlan, csak komisz. Mikor úgy érzi az ember: ennél ezerszer többet illenék elviselnie. És csak neki, egyedül. A többségre, az átlagra ez nem vonatkozik. Ugyanis szó sincs arról, hogy bármi bekövetkezhet, meg az ellenkezője is. Arról van szó, hogy felkészületlen. A civilizáció kizárólag azon dolgoktól nem véd, amelyektől leggyakrabban, legmélyebben rettegünk.

Be lehetne húzódni az árkádok alá, vagy lesétálni a Városkapuhoz. Megeshet, hogy ott bent áll valami, csak nem megy. Ám ha elmozdulna onnét: napokig gyötörné a lelkiismeret: esküjét szegte meg. Hogy pontosan miféle, azt meg nem bírná válaszolni. És különben is: bármelyik pillanatban befuthat egy járat.

Felnézett a közvilágítás irányába. Ott elég pontosan át lehetett látni a Város fáziskéséseinek hozzávetőleges árfolyamát. Másnap estig ez nem áll el, nem csendesedik. A civilizáció önmagához képest van lépéshátrányban.

Lesznek áldozatok. Akik megfagynak, bennrekednek, akiket eltemet. Akik úgy léteznek, hogy nem léteznek. Kizárólag a statisztika meg a tudósítások jóvoltából. Senkinek sem ivócimborái, haragosai, beépített emberei. Az éjszakai, esetleg a másnap reggeli híradó még lehozza őket.

A Volán-járat pedig... Sajnos nem száz százalék, hogy jön egyáltalán. Ez itt nem Svájc. Nem is Oroszország. Nyugat-Balkán.

Elég felnézni az utcai lámpák fényébe. Ez nem az a sűrű, nagy pelyhű, mint az érzélgős karácsonyi filmekben. Ez elől nem lehet behúzódni csapszékbe, fűtött kuckóba, aluljáróba. Fedél alá esetleg, biztonságba semmiképp.

A gyűjtások, kuplungok, olajsűrők ilyenkor csapostul mondják fel a szolgálatot.

Lehet toporogni, fület, arcot dörzsölni, kezét jó mélyen zsebre vágni. Ideig-óráig segíthet. Csak nem elaludni. (Bár pillanatnyilag cseppet sem volt álmos.) Nincs annál szörnyűbb, ha észre sem veszi az ember, mikor meghal.

Kizárt, hogy másnap estig lassuljon. Mintha nem is egy várost, nem is egy országot: egy korszakot akarna maga alá temetni.

Elsőre úgy nézett ki: forradalom.

Rengetegen tódultak ki az utcákra a nagyvárosokban. Úgyszólván megszámlálni sem lehetett őket. Különféle tarka zászlókat lobogtattak, és transzparenseket cipeltek mindenféle felirattal. Sem elszántak, sem indulatosak nem voltak.

Egyszerűen csak özönlöttek. S közben jelszavakat skandáltak. Hangosan, ütemesen. Ám ha bárki jobban odafülett, észrevehette: semmi értelmük. Könnyen átvehetők, úgyszólván maguktól vernek tanyát az ember agyában, ám hogy mit jelentenek, senki meg nem bírta mondani.

Nem is vonultak: táncoltak inkább. Farukat riszálták, himbálták a felsőtestüket. Akár egy karnevál vagy népünnepély fényes délbén.

A hatalom kezdetben nem értette, mit akarhatnak. Azontúl persze, hogy rettenetesen megrémült. Ami folyt, zavargásnak semmiképpen sem volt nevezhető, de a rend láthatóan felfordult fenekestől. Mindenekelőtt jó lett volna tudni, hogy vannak-e követeléseik, és ha igen, mifélek.

És hogy a szervek mégis mekkora határozottsággal lépjenek fel? Mert az nem állapot, hogy éjjelnappal ott vonulásszanak, zajongjanak, a maguk után hagyott szemérről nem is beszélve. Másfelől ott vannak a mindenféle alapvető jogok, amelyeket illik tiszteletben tartani, különben lecsap a sajtó. Más sem hiányzik!

Mígnem kézhez kaptak egy papírlapot. Írógéppel szerkesztették, stencillel sokszorosították. Igazán boldogok nem lettek tőle, de azért fellélegeztek: van fogódzó. Valakik követelnek valamit.

Hanem az első megkönnyebbülést még mélyebb döbbenet váltotta fel: semmit sem tudtak kezdeni vele. Csak első látszatra tetszett értelmes szövegnek. Szavak voltak benne, írásjelek, a mondatokat, bekezdéseket jól el lehetett különíteni, ám valójában összefüggéstelen volt. Akár ha marslakók írták volna. Se füle, se farka. Nem szöveg.

Nosza: tapasztalt nyelvészeket, kódfejtőket bíztak meg. Csak van értelme! Elő kell, hogy álljanak valami követeléssel. Ha egyszer tüntetnek. Ha egyszer szembehelyezkednek az állammal. Máskülönben marhaság az egész. Kivinni az utcára tízezreket, és bedobni nekik egy tök süket hadovát.

A tömeget, úgy tetszett, cseppet sem zavarja, hogy kukkot sem ért a körülötte zajló eseményekből. Egymás kezéből kapkodták ki a kusza, mindenféle rendezőelvet nélkülöző fogalmazványokat.

Csak néhány vidéki tanító, pap, földműves bökte ki a gyanúját: semmi másról nincs szó, csak szórakoznak. Egy-két bajkeverő, szélhámos visszaél a sokaság elhagyatottságával, védtelenségével. Hogy képtelen tisztességesen szembenézni a vágyakkal. Rendre kevesebbet kíván, mint ami jár neki. De az ő szavaikra kevesen figyeltek. Úgyszólván senki.

A megmozdulások pedig folytatódtak, sőt, egyre gátlástanabbak lettek. Már nemcsak a zaj és a kaosz, hanem a szemét és a bűz is. Mind többször fordult elő, hogy valaki ott, helyben könnyített magán. Szemmel láthatóan nem zavarta, hogy mindezt a nagy nyilvánosság előtt. A báméskodók persze igyekeztek úgy tenni, mintha ez lenne a világ legtermészetesebb dolga.

Különös módon másnapra – mikorra úgy-ahogy lecsendesedtek a megmozdulások – eltűnt a szenny, a hulladék az utcákról, terekről. Úgy beszéltek: maga a Hatalom, a helyi igazgatás gondoskodott róla, hogy a kép, ami kialakult róluk, ne sérüljön. A határozott intézkedések azonban továbbra is elmaradtak. Mint ha félték volna átlépni egy vonalat.

A többség – ez is kirajzolódott világosan – torkig volt az egész hercehurcával. Nem értették, és nem is akarták a nagy forradalmasdit, de restek voltak felemelni szavukat. Mit szól a sajtó, a különféle nemzetközi szervezetek?

Nem mintha elégedettek lettek volna a közállapotokkal. Pokolba kívánták a korrupst, erőszakos, izléstelen vezetőket, ám ami odakint zajlott, attól is kavargott a gyomruk. És félték. Félték odakint, az utcán, hogy ellenük fordul a mind inkább elszabaduló sokaság.

Melynek hangulata szinte percenként változott. Hol az elsöprő lelkesedés, hol a féktelen harag, majd máskor a zabolátlan jókedv. Lassanként haza sem tértek már. Mintha valami szer hajtaná őket: napokon, heteken át ott hullámoztak a sugárutakon, tereken.

S a Hatalom ráébredt: nincs választása, neki kell megtennie az első lépést. Ezek még csak meg sem kísérlik felvenni velük a kapcsolatot. Hetekre, akár hónapokra elég a tartalékuk, hogy csinálják odakint a műsort, megbénítsák az életet.

Társadalomtudósok, közgazdászok, elméleti fizikusok rágták csonkig a ceruzát, hogy kidolgozzanak valami értékelhető haditervet. Végtére ők is csak emberből vannak! Közös érdek a megegyezés. Vagy mégsem?

Ekkor érkezett a második kiáltvány. Elhűlve bámulták a gyűrött, pecsétetes papírlapot. Betűk, számok és jelek tökéletes összevisszaságban.

Kezdték ráébredni: nem egyszerűen lépéshátrányba kerültek, veszítésre állnak. Lehet, hogy a kezdet kezdetétől. Vagy még annál is régebről. Ebből jól kijönni nem lehet. A vereséget tompítani legfeljebb.

S hogy a helyzet még átláthatatlanabb legyen: elismert eszmetörténészek, közírók, hírességek nyilatkoztak, jelentettek meg felhívásokat. A történéseket, a zajló eseményeket az emberi jogok és egyéni szabadságtörekvések kiteljesedésének ítélték. Az államhatalomnak lényegében semmi erkölcsi alapja, hogy ezeket meggátolja, korlátok közé szorítsa. Az egyetlen, amit tehet: azonnali és feltétlen engedményeket tesz a társadalmi haladás érdekében.

Mégis, miféle képtelenség, hogy emberek bizonyos csoportjai között tisztázatlan előítéletek alapján tesznek különbséget? Mi az, hogy fekete és fehér? Eszes és ostoba, fiatal és idős, férfi és nő? És mi jogon merjük felosztani a világot országokra, nemzetekre? Egyáltalán: kontinensekre? Mi ez a hátrányos megkülönböztetés a szárazföldeknek a vizek rovására? És az idő? A percek, órák, napok? Miféle maradi őskövületek az évszakok?

Némelyek azonban úgy vélték: felháborító, ami az utcán zajlik. Semmi köze ennek szabadsághoz, emberi méltósághoz. Botrányhősök, zavarosban halászok randalíroznak csupán. És ha a hatóságok nem képesek (vagy tán nem is hajlandók) biztosítani a normális életkörülményeket, nekik, egyszerű, becsületes polgároknak kell fellépniük a rendbontók ellen.

A rendőrséget aznap elfelejtették kivezényelni valamiért. A mentőknek, tűzoltóknak is ezerfelé akadt dolguk. Súlyos sebesültek tucatjai borították a kövezetet. Halálos áldozatokról is szólt a fáma, de ezt sem megerősíteni, sem cáfolni nem merete senki. Kirakatok bezúzva, kukák kiborítva. Lángoltak az autók.

Több közismert esztéta és médiahíresség is aláírta azt a nyílt levelet, amelyben közszereplők adtak hangot azon véleményüknek, miszerint példa nélkül álló durva támadás érte a demokráciát, a jogállamot, az önkifejezés szabadságát.

„Szükséges, kirekesztő erők vitték az utcára a söpredeket – nagyjából ez állt a nyilatkozatban –, akik vadállati kegyetlenséggel próbálták elfojtani az egyén természetes szabadságtörekvéseit. A Kormányzat, mint annyiszor, most is tehetetlennek bizonyult. Halottak és sebesültek százai hevernek az utcákon. Elvárjuk, hogy okulva a kudarcból vonja le a következtetést, és adja át a helyét egy nálánál szélesebb felhatalmazással bíró erőnek.”

Még aznap este ostrom alá vonták az állami televízió és rádió épületét. Maguk is elcsodálóztak, mennyire csekély ellenállásba ütköztek. A biztonságiak – mintha valaki súgott volna nekik – jó előre kereket oldottak. Akkor ijedtek csak meg a tüntetők, mikor elfoglalván a stúdiókat, meg kellett volna lépni a következő lépést. Mondjuk beolvasni követeléseiket. Ám ilyen nem volt. Erre jobb híján belevihogtak, belekukorékkoltak, belebőfögtek a mikrofonba, aztán, mielőtt távoztak volna, feltörték az étel- és italautomatákat.

A Kormány másnap benyújtotta lemondását, és átadta helyét egy ideiglenes bizottnak, amely első rendelkezésként eltörölt mindenféle emberek közötti megkülönböztetést. (Komolyan kilátásba helyezték, hogy az ember és állat, ember és növény törvény előtti egyenlőségét is bevezetik.) Elettörlik a határokat országok és földrészek, nap- és évszakok között.

„Szálljon fel már! Vagy tényleg itt akar megfagyni?”

Nem is neki szól, ezt gondolta elsőre. Meg azt, hogy képzelődik. (Hiába, no, ocsmány egy dolog a fagyhalál.)

„Ne ácsorogjon! Kihül ez a kurva járgány. Hagyja a fenébe a bérletét. Garázsmenet vagyok.”

Tényleg nem volt benne semmi álomszerű. Lepukant, retkes, korrodált. De fűtötték legalább. A kinti hőmérséklethez képest legalábbis érzékelhetően. És a behúzhatatlan ablakrészen át csak hordta a havat a szél.

Megcsípi jó erősen a karját, és ha fáj, akkor minden rendben. Vagy, ha arra összpontosít, hogy most felébred. Régebben, gyermek- és kamaszkorában akármikor ki tudott így menekülni a rémálomokból. Valószínűtlenül kevesen utaznak ezen a járaton. Esmélni inkább, és tovább dideregni. Lényegében fáj a csípés, de valamiért ez sem győzte meg.

A székesfővárost a *vidéktől* egy patak választotta el tulajdonképpen. Nem is patak, csak afféle erecske. Nem ismerte a nevét, de gyanította: más sem. Tisztában volt vele: az életben nincsenek éles határvonalak, fekete-fehérek, de igenis jól érzékelhető a pillanat, amikor az emberfia átlépi azt a bizonyos demarkációs vonalat, és maga mögött hagyja a szélsőséges időjárási jelenségeket. A kibeszéletlen társadalmi problémákat. A civilizációs válságot.

Mert a havazás *odakint* magától értetődik. Mindig is így volt, és feltehetőleg sokáig így is lesz. A nagy változásokra, próbatételekre igazából nem lehet ké-

szülni. Észben tartani legfeljebb, hogy egyszer, valamikor sor kerül rájuk. Agglomeráció ide vagy oda, ami a közigazgatási határon túl játszódik, az valóság jószerével.

Csak kitarson odáig az akku, a féktárca, a sebváltó bowdenje.

Odahaza vannak még jó néhányan a régiiek, akik el nem mulasztják ilyenkor elbeszélni, hogy bezzeg az ő ifjúságukban ekkora meg amakkora farkasordító fagyok, több embernyi magas hófúvások voltak. Igazából nem érdemes, nem is nagyon szabad utána járni, mennyi benne a hozzáköltés. Nekik is van mobiltelefonjuk, és hétköznap esténként ott rágják a körműket a tévé előtt.

„Főnök, van egy kis gubanc. Beszart nekem az ablaktörő. Nem megyek tovább ebben a rohadt havazásban. Le kell állni, különben árokba borulunk.”

Akkor vette észre: már csak ő az egyetlen utas. A többiek ki tudja, hol, mikor szívódtak fel. A belterületet jelző tábla úgy húsz méterre tőlük.

„Nézze, én most segítséget hívok. Nem ígérem meg, hogy hazafuvarozzuk, de azt sem szeretném, ha itt fagyna halálra. Ha akarja, bevisszük a remízbe. Kaphat egy kávé, aztán kitalálunk valamit.”

Évtizedeknek előtte élt át hasonlót. Akkor két falu között akadtak el. Leszálltak egyszerűen, és megtolták a járgányt. Ketten nem húsz métert, egy tapodtat sem bírják előbbre taszajtani.

El kellett volna fogadni az ürge ajánlatát. Ücsörögni a fűtött garázsban. Élvezni a néhány órás kiesést térből, időből. Elbóbiskolni, mert az ilyenkor szinte magától jön.

Vagy ez az egész már maga a fagyhalál? Feladta a harcot az eszmélet, s az elakadás, a segítség ígérete pusztá képzelgés csupán?

„Ne csinálja már! A következő kanyarig sem jut, és elalszik. Komolyan gondoltam. Fél órán belül itt lesz valaki.”

Húsz méter csak a közigazgatási határ. Azon túl a valóság. Ha addig kitart az eszmélet... *Fél órán belül*, az egy tág fogalom. Különösen ilyen ítéletidőben.

„Maga nem százás. Értse meg: ha valami baja esik, rám löcsölik a balhét. Az ilyen hülyék miatt van meg mindig a baj.”

A végét alig hallotta. Jó időben úgy két és fél óra az út kapuig. A fennálló viszonyok három, három és fél órára módosíthatják. Eltévedni nem fog. Az útszéli akácok elég világosan mutatják az irányt.

Az sem kizárt, hogy megérkezik épségben.